

Bokanmälningar

I arbetets tjänst

Redaktörer: Anna Hedborg, Allan Larsson, Berndt Öhman och Anders Broström

Förra året fyllde Rudolf Meidner 70 år. Som en hyllning till honom sammanställde Anna Hedborg, Allan Larsson, Berndt Öhman och Anders Broström en bok med ett urval av Meidners artiklar (*I arbetets tjänst*, Tidens förlag, 473 sidor).

Boken är uppdelad i tre delar, en om solidarisk lönepolitik, en om arbetsmarknadspolitik och en om kollektiv kapitalbildning. I varje del presenteras de utvalda artiklarna i kronologisk ordning. Den äldsta är från 1948 och den senare från 1983. Några artiklar är nyöversättningar från engelska och tyska skrifter. Varje del inleds med en kort översikt av Öhman, Larsson respektive Hedborg. I slutet av boken finns också en bibliografi över Meidners totala produktion.

Avsnittet om solidarisk lönepolitik är enligt min mening det bästa. Det ger inte bara de allmänna argumenten bakom förslagen, utan också en hel del institutionellt inriktad information om den faktiskt förda lönepolitiken, åtminstone fram till 1972.

Den första artikeln heter "Lönepolitikens dilemma vid full sysselsättning", en titel som på ett betecknande sätt illustrerar bakgrunden till Rehn-Meidners program. Det sena 40-talets högkonjunktur gjorde att allt fler krävde någon form av statlig inkomstpolitik för att få bukt med inflationen. Detta riskerade att kraftigt reducera de fackliga organisationernas inflytande på lönebildningen. Som ett alternativ till en expansiv efterfrågepolitik kombinerad med inkomstpolitik föreslogs i stället ett program med stram gene-

rell efterfrågepolitik kombinerad med selektiv arbetsmarknadspolitik. Detta skulle ge de fackliga organisationerna en aktiv roll inom lönebildningen och därmed möjligheter att förverkliga den fördelningspolitiskt motiverade solidariska lönepolitiken.

I de följande artiklarna utvärderas utfallet av den faktiskt förda lönepolitiken. Under hela 50-talet kunde Meidner notera framgångar vad gäller utvecklingen av reallönerna och löneandelen. Men det dröjde en bra bit in på 60-talet innan lönerelationerna utvecklades i önskad riktning.

Den avslutande artikeln i denna del – "Samordning och solidarisk lönepolitik under tre decennier" – är en mycket ingående genomgång av hur lönepolitiken i praktiken blev utformad i olika avtal och dess resultat i olika avseenden fram till 1972. Meidner skriver där avslutningsvis: "Samordningen som förhandlingsform står knappast längre under debatt. I den meningen är ett skede i Landsorganisationens utveckling avslutat". Med tanke på de senaste årens utveckling mot mer decentraliserade förhandlingar skulle en uppföljning av denna artikel vara oerhört värdefull. Jag hoppas att Meidner eller någon annan initierad bedömare tar på sig denna uppgift.

För den som vill lära sig något om svensk arbetsmarknadspolitik har artiklarna i den andra delen inte så mycket att erbjuda. Däremot ger de en inblick i Meidners syn på olika arbetsmarknadsproblem. Bland annat ledde ett antal

uppföljningsstudier om konsekvenserna för personalen vid företagsnedläggningar från slutet av 60-talet till att Meidner blev mycket bekymrad över strukturomvandlingens sociala konsekvenser. I en annan artikel framgår hur pessimistisk Meidner är över den privata sektorns möjligheter att bereda sysselsättning till en växande arbetsstyrka. Han ser en växande offentlig sektor inte bara som önskvärd, utan helt nödvändig för att klara sysselsättningen. I en artikel förutser han att den offentliga sektorn vid seklets slut kommer att sysselsätta 50–60 % av Sveriges yrkesverksamma befolkning.

Avsnittet om kollektiv kapitalbildning inleds med ett par korta artiklar från 50-talet för att antyda att tankegångarna bakom löntagarfonderna är gamla. Ett kapitel om motiven för löntagarfonder är hämtat ur boken *Löntagarfonder* från 1975, den bok som på allvar satte igång löntagarfondsdebatten i Sverige.

Den allra sista artikeln – från 1981 – ger bland annat en sammanfattning av löntagarfondsutredningens arbete och Meidners prognos om fondernas framtid. Han säger att "det finns goda skäl att tro att idén om kollektiva löntagarfonder inte kommer att försvinna från den svenska scenen utan att lämna några spår, såsom skett i andra länder. En mera trolig utveckling är att olika idéer kommer att harmoniseras och förenas i en praktisk lösning i en lång och pragmatisk process".

Med den här skriften har redaktörerna inte bara givit Meidner en fin 70-årspresent, utan också sammanställt ett betydelsefullt doktrinhistoriskt dokument. Det är ju ingen tvekan om att solidarisk lönepolitik, arbetsmarknadspolitik och kollektiv kapitalbildning har utgjort centrala inslag i efterkrigstidens ekonomiska utveckling och Rudolf Meidner har – tillsammans med Gösta Rehn – varit den främste idégivaren. Artiklar i denna skrift ger en god bild av hur idéerna bakom denna utveckling vuxit fram. Det nära sambandet mellan de tre områdena framgår också. Som redaktörerna framhåller i förordet är det solidarisk lönepolitik som ger upphov till arbetsmarknadssituationer som kräver arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Och det är konsekvenserna av lö-

nepolitiken och arbetsmarknadspolitiken som lett fram till kraven på vinstdelning och kollektiv lönebildning.

Som doktrinhistoriskt dokument tycker jag att boken i dubbel mening kan betraktas som ett komplement till Gösta Rehns artikel i *Nationalekonomiska Föreningens jubileumsskrift* från 1977. (Se Rehn [1977], Rehn skildrar där på ett mycket livfullt sätt de rent personliga förvecklingar som uppstod när LO-ekonomerna började "sälja" sin idéer till de ledande socialdemokratiska politikerna i slutet av 40-talet och början av 50-talet. I Meidners artiklar saknas denna information helt. Dessutom ger sätten att skriva indirekt en bild av de båda programskrivarnas personligheter. Meidners skrivsätt står i skarp kontrast till Rehns engagerade och lättsamma prosa. På de drygt 450 sidorna har jag inte funnit en tillstymmelse till skämt eller andra lättsamheter. Det är ingen tvekan om att Meidner alltid har eftersträvat största möjliga saklighet och stramhet i sina artiklar. Inte heller använder han "jag-form", trots att det i synnerhet i de senare tillbakablickande artiklarna hade varit på sin plats. Min gissning är att Rehn och Meidner under årens lopp har kompletterat varandra väl och att detta är en av orsakerna till att de i så stor utsträckning fått gehör för sina idéer.

I förordet hyllar redaktörerna Meidner för hans insatser både fackligt och vetenskapligt. Det är självfallet välförtjänt. Man förstår att Meidners arbete varit särskilt viktigt för dem. Men redaktörerna gör en felbedömning när de jämställer Meidner som vetenskapsman med Wicksell och Stockholms-skolans ekonomer. Meidner har i första hand varit en facklig ideolog. Han har formulerat LOs fackliga och politiska strategi och i stor utsträckning fått sina förslag realiserade.

Referenser

Rehn, G. [1977], "Finansministrarna, LO-ekonomerna och arbetsmarknadspolitiken", i Herin och Werin, red., "Ekonomisk Debatt och Ekonomisk Politik – Nationalekonomiska Föreningen 100 år", Norstedts, Stockholm.

Ekonom dr *Anders Björklund*
 Industriens Utredningsinstitut,
 Stockholm